

E L Ő S Z O B A

Irta: EÖRSI IMRE

Igérletterhes márciusi nap. Fénye vidáman csillog a havon, — csusz-kálni volna jó rajta. Márton körülnézett, egy kicsit elszégyelte magát. Mosolygott, megnézték a mellette elhaladók. Tele volt derüvel és reménységgel.

Frissen nekiiramodott a lépcsőn, még dudorászott is közben. A Nagy ur irodája előtt már kihagyott a szivdobogása és a sűrű lélekzetvétel pi-henésre készítette. Egy percig várt, aztán becsöngetett.

Az előszobában titkár fogadta. — Tessék helyet foglalni, — mondta gépies készséggel, miután megkérdezte és följegyezte a nevét. Márton leült.

Mellette és körülötte már sokan ültek. Mindnyájan arra vártak, hogy a titkár nevüket kiáltsa és bebocsássa őket a szentélybe, ahol az ügyük és sorsuk fölött határozó Nagyur. Márton körülnézett.

Ezek az emberek mind úgy jöttek ide, mintha nyári szabadságra utaztak volna. Összecsomagolták a legjobb holmijukat és kiszakítva a mindennapi környezetből, amelyben otthon vannak, felöltik magukra azt a kötelezőnek vélt pózt, amelyben hitük szerint a legjobb benyomást kelthetik. Azután majd, — úgy gondolják, — lerázzák magukról a fárasztó pózt és mennek tovább a régi utakon, csak éppen, ha sikerül itt, — és sikerülni kell! — új cél felé.

Márton megelőzte és leleplezte őket. Már előre elkészítette azt az állapotot, amikor, bár kiszakítva megszokott környezetükből, de saját arcukat viselik és nem azt a maszkot, amit itt magukra öltöttek. Könnyű dolga volt. Mert az emberekre megszokott hétköznapi viselkedésük sokkal kevésbé jellemző és áruoló, mint az elképzelésük, amilyenek lenni szeretnének. S amilyenek mutatni szeretnék magukat.

Csend volt. Mindenkit elfoglaltak a maga gondolatai. Lejátszották magukban a jelenetet, amelyben a Nagyurnak kifejtik kérésüket, meggyőzően és ellenállhatatlan ékesszólással válaszoltak a Nagyur közbevetéseire és nem türték előadásuk megzavarását. Főlényes érveléssel mutattak rá kérésük megalapozottságára és személyi értékeikre, amikkel méltók arra a valóban csekélyke ellenszolgálatásra, amellyel a Nagyur, kell, hogy kéréseiket méltányolja. Nem jótékonykodást várnak, hanem szinte leereszkednek egy apróka kéréssel az előszobázáshoz, amely méltalan hozzájuk. Megjátszák magukban az elkövetkező jelenetet vérmérsékletük szerint. Arcukon tükröződik a jelenetek sora, ahogy gondolatban belépnek az ajtón, ahogy előadják kivánságukat, aztán csaknem közömbös elégtétellel a várakozásért, kielégítetten eltávoznak.

Márton mosolyog. Ő már rég megtisztította magát attól a megszápító csalástól, amellyel az ember a saját dolgait nézi.

A kijárási egy másik ajtón át történt, a dolgukvégzett emberek nem erre jöttek vissza. Itt egyre szaporodnak az újonnan érkezettek, úgy látszik, lassan folyik odabenn a tárgyalás. Friss emberek érkeznek az előszobába, egy-egy új jelentkező magabiztos fellépése csak megerősíti a várakozók jóérzését. Energikusan és elszántan lépnek be. Mikor a várakozók nagy csoportját megpillantják, kissé meginog biztosságuk, de ez

egy másodperc csak. Leülnek. És megkezdődik arcukon a maguk kétségtelenül eredményes ügyének színjátéka.

A titkár egy nevet kiált. A megnevezett fölugrik és az ajtó felé siet. Ott egy pillanatra meginog, aztán erőt vesz magán és határozottan lenyomja a kilincset.

Eltelik egy negyedóra. A fölvetett póz már nem olyan könnyed, a hosszú őrizésben megmerevedett. A maszk mögül élesen és türelmetlenül előreles az igazi arc.

Már látni a törtetőt és az alázatost. A cinikust és az ostobát. Márton már annyira igaznak látja az arcukat, hogy szinte mindegyik karikatúraként hat.

Késő délután a szobában sötétedik. A világítás elégtelen s a titkár, nem tudni milyen okból, nem gyújtja meg a villanyt. Némelyiküket ez szemmeláthatóan idegesíti és szólni szeretnének. Egy ideges ember föláll, nyugtalanul járkálni kezd. Néhányan azonnal követik példáját. A titkár beletemetkezik irataiba. Egyik-másik nem bírja a hallgatást és halkán beszélni kezd a szomszédjával. Nyilván a világítás kérdése a téma s a kezdődő bizonytalanság érzését belesúritik ebbe az egyetlen kérdésbe, mintha az volna egyedül minden rossznak az okozója.

Ujabb negyedóra telik el. A beszélgetés egyre általánosabb, hangosabb és elégedetlenebb. Még egy perc s valaki megembereli magát és mérgesen figyelmezteti a titkárt. De erre már nem kerül sor. A titkár hirtelen föláll és föl-kattantja a villanyt.

A szobát halvány zöldes fény önti el. Mindenki megkönnyebbülten sóhajt föl és a homályban gyepelő nélkül elernyed arcára vissza akarja erőszakolni a fölényes kifejezést. De ez már csak alig egy-kettőnek sikerül. Az arcok megváltoztak.

Már lerí róluk a fáradság. A külsőséges fölényt fölemésztette a várakozás purgatóriuma. Némelyiknél halványan föllobban valami belső fölény, amellyel most már mintegy megtisztulva kívülről tudja nézni a saját torz vagy szomorú helyzetét és megmosolyogja vagy lesajnálja önmagát, mintha máris az nézné őt odabenn. Előbb még, a homályos előszobában olyanok voltak, mint valami belülről kivilágított kastély, amelyben vendégsereg van. Kívül a sötétség, amelyben ők terjesztik a fényt. De a gyér fényvel megvilágított várószobában elhamvadnak az ablakok, az emberek szemei. — Az étellel nem lehet bujócskát játszani, elrejtözni előle. És nézni, hogy keresi az embert és nevetni rajta. Nem lehet. Mert az olyan, mint a rendőrspicli. Akkor és ott furakodik az ember mellé, amikor a legnagyobb biztonságban érzi magát.

Mind úgy ültek itt már, mintha bucsut kellene venniük valamitől, amit egyszer nagyon szerettek. Talán csak egy városrésztől. Talán az emberi méltóságuktól, amelyről adott percben, a jövőjükért cserében, mindig készek voltak lemondani. Talán az egész régi életükről vagy talán, ami könnyebb, ettől az egész élettől magától.

Kifejezéstelen arccal ültek már egyesek, mások ideges grimaszokat vágva, mintha valami testi fájdalmuk volna. Volt olyan, aki mereven egy pontra bámult, mintha onnan valami földalatti varázslatot várna, amely a megváltást hozza számára. Egy égő, gazdátlannak tűnő szempár is röpködött itt, üres és emlékek nélkül való szempár, — csak nagyon hosszas és figyelmes vizsgálat után lehetett megállapítani, hogy e szempár

egy nőhöz tartozott, az egyetlen nőhöz, aki a helyiségben tartózkodott. Később, aki látta, ennek a rebbenő szemnek sötét villanásához még vissza-vissza kellett térnie. Majd ugyanilyen elhagyott és senkihez nem tartozónak tetsző lábszárakat és karokat lehetett megkülönböztetni, amelyek csak nagynéha mozdultak. Mintha a saját és — mindattól, ami itt van — elvonatkoztatott életüket élnék.

Némelyik várakozó már megnyugodottnak is látszott, hogy most végre oda jutott, ahová sorsa kezdettől fogva rendelte. Mások megszóltak és néhány szavukon észre lehetett venni, hogy életük bibliájának még mennyi olvasatlan lapja maradt. Aki figyelte őket, teljesen elveszítettnek kellett éreznie magát. Mintha szemüvegen át kellett volna vizsgáldniuk, amelytől a látónak megfájdul a feje. És neki magának is, önkéntelenül, eszébe jutott, hogy elmondja magában az életét, a gondjait és reményeit, mintha egy régi szerelmesnek mesélné el mindazt, ami történt, amióta utoljára találkoztak.

Márton fáradtan fölsóhajtott. És mint a visszhang, felelt rá a többiek sóhaja. Fáradtak és letörtek voltak. Most már mindről lehullott az álarc, amelyet idejöttükben felölteni szükségesnek tartottak. Most már nem törődnek azzal, hogy a valódi arcukon keresztül beléjük látni. Föladták a harcot a látszatért. Már nem is a gőgs a dac, amiért küzdenek, már nem is az emberi méltóságuk, — csak a pusztá életükért harcolnak, amikor itt ülnek tovább és kitartanak. Őriásivá és reménytelenénőtt a kívánság, amelyet jöttükben még oly csekélynek tartottak, alakjuk megöregedett és kérésük nagysága mellett törpévé enyészett. Már legszívesebben itt se lennének, elenyésznének maguk is a semmibe, mert már az elmenés elhatározásához sincs elég erejük. Kilépnek gőgs magányukból, nem a homályról beszélnek már, nem is a fényről, hanem önmagukról. Egymásnál keresnek menedéket, halk beszélgetésben. Míg az egyik beszélgetés közben egyszerre fölemeli hangját, hogy az egész szoba hallja: — Most már nem hat, nem imponál, nem is érdekel, ha valaki koldulva sirja lenn az udvaron: szegény szerencsétlen munkaképtelenek! A munkaképtelen koldusnak sokkal elviselhetőbb a helyzete, mint a koldulásra képtelen és munkátlan munkabírónak.

Mindenki megdöbben bámul rá, a halk mondatok félbeszakadnak, a gondolatok kettétörnek. Most már nemcsak föladták a látszatot, de tudják is, hogy föladták. Maguk elé merednek.

Utóljára játszák el a jelenetet, amelyet itt már tizedszer megjátszottak magukban csekély eltérésekkel, de mindig győzelmesen. De ez az utolsó már mindnél eredménytelenül és reménytelenül végződik...

Alig veszik tudomásul, ha a nevüket mondják. Lassan vánszorognak a Nagyur ajtaja felé.

Márton megtörli verejtékező homlokát. Az élet suhant át e szürke fogadószobában, — hívó és erőteljesen belépő, bizakodó emberek sorvadtak el a hiábavalóan és üresen eltöltött negyedórák várakozása során és tűntek el elhasználtan egy ajtó mögött, ahol a Nagyur itél fölöttük.

Végre egyedül maradt és szólították.